

Μία ιστορική Ψυχιατρική αντιπαράθεση / Μετάφραση - 2^ο Κεφάλαιο: «Σχετικά με την έδρα, τα υποτιθέμενα και πραγματικά αίτια και τα ευεργετικά αποτελέσματα της φυσικής αίσθησης» (σελ. 09-15) του John Monro, M.D. Από το βιβλίο «Remarks on Dr Battie's Treatise on Madness» («Παρατηρήσεις πάνω στην 'Πραγματεία για την Τρέλα' του Dr Battie»), London, John Clarke, 1758.

*Ο John Monro (1716 - 1791) ήταν Άγγλος γιατρός στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο **Bethlem** του Λονδίνου. Εκείνη την εποχή ο Battie εργαζόταν ως γιατρός στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο St Luke και με την «Πραγματεία για την Τρέλα»¹ ήθελε να δώσει άλλες θεραπευτικές προσεγγίσεις για την Τρέλα, διαφορετικές δηλαδή από τις έως τότε κυρίαρχες τάσεις των άλλων ασύλων. Ο Monro έσπευσε άμεσα να απαντήσει σε αυτή την 'κριτική'. Μάλιστα, κάθε κεφάλαιο του παρόντος βιβλίου συνιστά απάντηση σε αντίστοιχο κεφάλαιο του υπό συζήτηση βιβλίου. Ο Monro λοιπόν απαντά διαφοροποιώντας την θέση του με επιχειρήματα. Η απάντηση έτσι του Monro στο κείμενο του Battie για την Τρέλα συνιστά μια ιστορική ψυχιατρική αντιπαράθεση, η ανάγνωση της οποίας μας κατατοπίζει για τα θέματα συζήτησης στον χώρο της ψυχικής υγείας την εποχή του 18^{ου} αιώνα. Άλλωστε, γι' αυτό είναι άξια ανάγνωσης και τα δύο βιβλία, ακριβώς γιατί ένας διάλογος με επιχειρήματα είναι διαχρονικά παραγωγικός νέων σκέψεων συμβάλλοντας έτσι στην εξέλιξη αυτής της επιστήμης.*

Ας σημειωθεί ότι, τα κείμενα δεν συνιστούν ούτε ιατρικές οδηγίες ούτε βεβαίως ενδείκνυνται όσα περιγράφονται για εφαρμογή αλλά αφορούν οδηγίες και συνταγές των προηγούμενων αιώνων.

Λίγα σχόλια για το παρόν κείμενο: Το παρόν κεφάλαιο του Monro απαντά στα αντίστοιχα τέσσερα κεφάλαια του βιβλίου του Battie. Ο Monro απαντά επικριτικά τόσο για τα θέματα που απασχολούν τον Battie όσο και για το αντίστοιχο περιεχόμενό τους. Η ειρωνική διάθεση του Monro απέναντι στα γραπτά του Battie είναι φανερή: «Η έδρα της αίσθησης, οι υποτιθέμενες και πραγματικές αιτίες της, έχοντας δώσει λίγη διασκέδαση και κατά τη γνώμη μου, εξίσου τόσο λίγη πραγματική γνώση, είχα μεγάλες ελπίδες ότι, σχετικά με τα ευεργετικά αποτελέσματά της, θα υπήρχε μια επανόρθωση, καθώς αυτά είναι σημεία γενικής ανησυχίας και για τα οποία κάθε ένας από μας έχει ένα ενδιαφέρον· αλλά ακόμη και εδώ είμαι πολύ απογοητευμένος· γιατί δεν μπορώ να ανακαλύψω τίποτα καινούργιο και διασκεδαστικό, εκτός από τον έξυπνο τρόπο με τον οποίο αυτά λογίζονται· αυτό, θα πρέπει να ομολογήσω είναι τόσο εντυπωσιακό, που δεν μπορώ να το περάσω χωρίς να το σημειώσω».

Μετάφραση - Επιμέλεια – Σχολιασμός κειμένου: Ελένη Κουμίδη

Πηγή: <https://books.google.com>

«Σχετικά με την έδρα, τα υποτιθέμενα και πραγματικά αίτια και τα ευεργετικά αποτελέσματα της φυσικής αίσθησης»

Η έδρα, τα αίτια και τα αποτελέσματα της φυσικής αίσθησης καταλαμβάνουν όχι λιγότερο από τέσσερα κεφάλαια της Πραγματείας. Δεν θα υπήρχε η παραμικρή αντίρρηση για μια έρευνα αυτού του είδους, θα μπορούσε να γίνει με τέτοιο τρόπο ώστε να αυξήσουμε τις γνώσεις μας· όμως,

¹ Σημείωμα του Μεταφραστή: Μπορείτε να αναγνώσετε την «Πραγματεία για την Τρέλα» του William Battie μεταφρασμένη σε κεφάλαια στο site: www.elenikoumidi.gr

αν τελικά δεν μπορούμε να ανακαλύψουμε τίποτα περισσότερο απ' το ότι η μυελική ουσία είναι η *έδρα* και ότι τα νεύρα είναι τα όργανα της *αίσθησης*, δεν μπορώ να δω κανένα όφελος που είναι πιθανό να εγείρεται από αυτό. Το αν η ίδια η *αίσθηση* οφείλεται στην πίεση ή αν η πίεση είναι μόνο η μακρινή αιτία και μπορεί να απαιτείται ακόμη μια² *διαφορετική παράθεση των μυελικών σωματιδίων που προηγείται της άμεσης αιτίας*, είναι ένα θέμα που θα υποβάλω πολύ εύκολα να διευθετηθεί από εκείνους που έχουν την τάση να³ *παλεύουν με ειλικρίνεια με τις σκιές*.

Εξίσου δεν επιθυμώ να μπω σε μια διαφωνία για το εάν τα νεύρα είναι σωλήνες που περιέχουν υγρό ή στερεές ίνες που επηρεάζονται από διάφορες αιτίες· όμως, καθώς το ερώτημα δεν έχει διευθετηθεί σε καμία περίπτωση μέχρι στιγμής, όπως θα συμπεράινε αυτός ο συγγραφέας, δεν θα πρέπει να το θεωρήσω ως⁴ μια *σοβαρή σύγχυση των χιμαιρών*, θα έπρεπε κάποιος να προσπαθήσει να παράγει καλούς λόγους υπέρ της σταθερότητας των νεύρων· Ούτε από την άλλη πλευρά, θα έπρεπε να πιστεύω ότι όσοι έχουν διατηρήσει αντίθετη άποψη, αξίζουν την αυστηρή επίκριση της *παραφροσύνης*· καθώς πολλοί από αυτούς έχουν εγκριθεί ως ειδικοί ανατόμοι, καλοί γιατροί και μεγάλοι φιλόσοφοι.

Καθώς αυτό το σημείο παραμένει τόσο απροσδιόριστο, δεν είναι περίεργο αν μερικές φορές είμαστε ένοχοι για⁵ *ανακρίβεια*, όταν μιλάμε για τα νεύρα ή τις ασθένειες που τα επηρεάζουν ή φαίνεται να τα επηρεάζουν.

Η *αδυναμία των νεύρων*, όποια αντίρρηση και αν υπάρχει, είναι μια κοινή φράση και μας μεταφέρει μια γνωστή ιδέα, χωρίς να μας οδηγεί στο να σκεφτούμε το αν⁶ υπονοεί ότι η ίδια η *αίσθηση οφείλεται στη χαλαρή συνοχή των υλικών σωματιδίων που αποτελούν την νευρική ουσία* ή όχι. Και παρά τον μεγάλο⁷ *κίνδυνο της συγχώνευσης της πιο χαρακτηριστικής ιδιότητας της ζωικής φύσης με την άψυχη ύλη*, φοβάμαι πολύ ότι πρέπει να την χρησιμοποιήσουμε, έως ότου κάποιος πιο ακριβής συγγραφέας από όσους έχουν μέχρι τώρα εμφανιστεί, θα μας δώσει μια καλύτερη. Αν και δεν θα αναλάβω να υπερασπιστώ την ακρίβεια αυτής της έκφρασης, δεν βλέπω κανέναν λόγο γιατί αυτός ο κύριος θα έπρεπε να έχει τόσο προσβληθεί από αυτή, που δεν δίστασε κατά την διάρκεια της εργασίας του να χρησιμοποιήσει την *ασθενή κατάσταση του νεύρου*, *την διάσπαση και το κομμάτισμα της νευρικής ουσίας*, την¹⁰ *ατέλειά της και τον εκφυλισμό της*, σαν να ήταν όροι απόλυτα κατανοητοί και στους οποίους η ανθρωπότητα είχε προσδιορίσει κάποιες ιδέες.

Έχουμε τώρα συνέλθει από αυτό το *μαγεμένο έδαφος* και φτάνουμε στις *πραγματικές αιτίες της φυσικής αίσθησης*, που¹¹ *όσο πολύπλοκη και αν φαίνεται σε εκείνους που ερευνούν με μεγάλη περιέργεια την φύση της, είναι*¹² *για τον κάθε σεμνό παρατηρητή τόσο ξεκάθαρη στην ιδέα και ως κάτι που πρέπει να συνυπολογίζεται πλήρως, τουλάχιστον με όλες τις χρήσιμες προθέσεις και σκοπούς, όπως οποιοδήποτε φαινόμενο*. Αν και αυτή μπορεί να είναι μια πολύ πιθανή περίπτωση, θα συμβούλευα και πάλι τον αναγνώστη κατά την προσεκτική του ανάγνωση¹³ αυτού του κεφαλαίου να παραλείψει τις¹⁴ *επτά θεωρήσεις σχετικά με τα αίτια*, και κάποιες άλλες

² Σελ. 25 (Σ.τ.Σ.).

³ Σελ. 16 (Σ.τ.Σ.).

⁴ Ο.π. (Σ.τ.Σ.).

⁵ Σελ. 17 (Σ.τ.Σ.).

⁶ Ο.π. (Σ.τ.Σ.).

⁷ Ο.π. (Σ.τ.Σ.).

⁸ Σελ. 34 (Σ.τ.Σ.).

⁹ Σελ. 38 (Σ.τ.Σ.).

¹⁰ Ο.π. (Σ.τ.Σ.).

¹¹ Σελ. 19 (Σ.τ.Σ.).

¹² Ο.π. (Σ.τ.Σ.).

¹³ Κεφ. Ιν της Πραγματείας (Σ.τ.Σ.).

¹⁴ Σελ. 21 και 22 (Σ.τ.Σ.).

παραγράφους, όπου θα έπρεπε να έχει περισσότερη περιέργεια παρά σεμνότητα. Στη συνέχεια, πράγματι, δεν συναντάμε τίποτα άλλο εκτός από αυτό που είναι εξαιρετικά απλό και για το οποίο πιστεύω ότι λίγοι έχουν αμφισβητήσει.¹⁵ έχουμε ενημερωθεί ότι *προτού κάποιο εξωτερικό αντικείμενο να μπορέσει να δημιουργήσει μια οποιαδήποτε αίσθηση, θα πρέπει να παράγει διάφορες ενδιάμεσες επιδράσεις, δηλ., κίνηση, παρόρμηση και πίεση.*¹⁶ Την πίεση, μας έχουν ενημερώσει, δεν μπορεί πράγματι να την φανταστεί κανείς χωρίς κάποιου είδους μεταβολή στην προηγούμενη διάταξη των υλικών εκείνων σωματιδίων που συνιστούν τη νευρική ουσία και¹⁷ δεν μας επιτρέπεται να πάμε πέρα από αυτό.

Η *έδρα της αίσθησης*, οι υποτιθέμενες και πραγματικές αιτίες της, έχοντας δώσει λίγη διασκέδαση και κατά τη γνώμη μου, εξίσου τόσο λίγη πραγματική γνώση, είχα μεγάλες ελπίδες ότι, σχετικά με τα¹⁸ *ενεργητικά αποτελέσματά της*, θα υπήρχε μια επανόρθωση, καθώς αυτά είναι σημεία γενικής ανησυχίας και για τα οποία κάθε ένας από μας έχει ένα ενδιαφέρον· αλλά ακόμη και εδώ είμαι πολύ απογοητευμένος· γιατί δεν μπορώ να ανακαλύψω τίποτα καινούργιο και διασκεδαστικό, εκτός από τον έξυπνο τρόπο με τον οποίο αυτά λογίζονται· αυτό, θα πρέπει να ομολογήσω είναι τόσο εντυπωσιακό, που δεν μπορώ να το περάσω χωρίς να το σημειώσω.

Το πρώτο από αυτά τα *ενεργητικά αποτελέσματα* είναι πολύ συνηθισμένο και αυτό που θα έπρεπε να φανταστώ για τον καθένα στο οποίο έχει υπάρξει απόλυτα επιδέξιος, δεν θα ήταν τίποτα άλλο από το να *τρώει και να πίνει*, τα οποία φαίνεται ότι σκοπό είχαν την ανακούφιση από αυτές τις¹⁹ *αγωνιώδεις αισθήσεις, την πείνα και την δίψα*. Είναι εκπληκτικό τι πλεονέκτημα έχει ένας άνθρωπος της μάθησης σε σχέση με τον αδαή· καθώς ο ένας²⁰ δεν βλέπει πέρα από την παρούσα ευχαρίστηση που συνοδεύει αυτές τις αισθήσεις, εκείνος ο οποίος²¹ έχει εξειδικευθεί στην *ζωική οικονομία*, γνωρίζει όχι μόνο τις αποτελεσματικές και συγγενικές αιτίες που τον βασανίζουν για έναν τόσο καλό σκοπό, αλλά είναι την ίδια στιγμή πλήρως ικανοποιημένος για το ότι έχουν σχεδιαστεί²² από τον *Συγγραφέα της φύσης σχετικά με τον λογισμό του ανθρώπινου σώματος*· και ίσως από τότε οι γιατροί, που υποτίθεται ότι είναι καλά ειδικευμένοι στην *ζωική οικονομία*, έχουν γενικά εκτιμηθεί ως γνώστες σε αυτά τα άρθρα· αλλά το τελευταίο μέρος της παραγράφου μας πληροφορεί για κάτι που ελάχιστα θα έπρεπε να πιστέψω, ακόμη και σε αυτήν την εκφυλιστική ηλικία που είναι, ότι υπάρχουν μερικοί άνθρωποι τόσο αλόγιστα αδρανείς που αν δεν υπήρχαν²³ η *πείνα και η δίψα*, ίσως δεν θα έκαναν τον κόπο να ανοίξουν το στόμα τους, πολύ περισσότερο να κερδίσουν φαγητό με σκληρή εργασία για να το γεμίσουν·

Η *αναπνοή ή η*²⁴ *εισαγωγή καθαρού αέρα στους πνεύμονες* είναι το επόμενο αποτέλεσμα της *αίσθησης*· αυτό φαίνεται να είναι εξίσου πλεονέκτημα τόσο για τους γνώστες όσο και για τους αμαθείς και εκτελείται και από τους δύο με την ίδια ευκολία και εδώ κανείς δεν υποφέρει από την αδράνεια, επειδή δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να *παραλείψει* την εκτέλεση αυτής της απαραίτητης ενέργειας είτε είναι²⁵ *απρόσεκτος* είτε *πεισματάρης*.

¹⁵ Σελ. 24 (Σ.τ.Σ).

¹⁶ Σελ. 25 (Σ.τ.Σ).

¹⁷ Σελ. 26 (Σ.τ.Σ).

¹⁸ Σελ. 27 (Σ.τ.Σ.).

¹⁹ Σελ. 28 (Σ.τ.Σ.).

²⁰ Σελ. 29 (Σ.τ.Σ.).

²¹ Ο.π. (Σ.τ.Σ.).

²² Ο.π. (Σ.τ.Σ.).

²³ Σελ. 29 (Σ.τ.Σ.).

²⁴ Ο.π. (Σ.τ.Σ.).

²⁵ Ο.π. (Σ.τ.Σ.).

Όσον αφορά το τρίτο, δηλαδή την *άσκηση*, δεν θα αμφισβητήσω καθόλου ότι είναι απαραίτητο για τη διατήρηση της υγείας· αλλά σύμφωνα με το παράξενο νόημα με το οποίο χρησιμοποιείται η λέξη *άγχος* σε αυτό το κεφάλαιο, φέρει σαφώς αυτή την γελοία σημασία, ότι ένας άνθρωπος που τρώει και πίνει με την καλύτερη όρεξη, που απολαμβάνει την αναπνοή του ελεύθερα και χρησιμοποιεί εθελοντικά κάθε άσκηση του σώματος, είναι ένας από τους πιο αγχώδεις θνητούς στη γη, στου οποίου η όρεξή του, η αναπνοή του και η συχνή του άσκηση είναι όλα δυνατά σημάδια.